

KAJ JE SOCIALNA DRŽAVA

9

mag. Nada Caharijaz Ferme

2. ORGANIZACIJA SOCIALNO VARSTVENE MREŽE

Organizacijo socialno varstvene mreže tvorijo službe in koncesionarji, izvajalci z dovoljenjem za delo na področju socialnega varstva, ter nevladne prostovoljske organizacije. To ima pomemben vpliv na položaj posameznika in na njegove možnosti, da uveljavlja svoje socialno varstvene pravice, da je vključen v preventivne programe. Pomembna je tudi dostopnost služb, ki se lahko odzivajo na njegove stiske in težave, pa tudi različne prostovoljske, humanitarne in invalidne organizacije, ki delujejo skladno s poslanstvom svoje organizacije. (Tomič, 33)

V zvezi z organiziranostjo socialnega varstva in izvajanjem socialno varstvenih storitev govorimo tudi o dveh pojmi in sicer:

- pluralizem** pomeni vključevanje novih izvajalcev posameznih socialno varstvenih storitev in programov, ki se odzivajo tudi z novimi metodami dela v socialnem okolju posameznika,
- deinstitucionalizacija**, ki pomeni, da izvajanje dejavnosti ne vežemo le na t.i. zavodsko delovanje, ampak uvajamo nove oblike, s čimer posamezniku, ki bi bil sicer potreben zavodske oskrbe, omogočimo, da jo dobi v drugi obliki in na drugačen način, ter ostane integriran v običajno, naravno socialno okolje. (Tomič, 33)

3. JAVNI SOCIALNO VARSTVENI ZAVODI

Center za socialno delo (CSD)

Opravlja naloge, ki so mu poverjene z zakonom kot javna pooblastila ter naloge, ki mu jih nalagajo drugi predpisi. CSD opravlja tudi storitve socialne preventive, prve socialne pomoči, osebne pomoči, pomoči družini, ter organizira skupnostne akcije za socialno ogrožene skupine prebivalstva, opravlja pa lahko tudi druge naloge.

Dom za starejše osebe

Opravlja institucionalno varstvo starejših, lahko pa tudi pomoč posamezniku in družini na domu.

Posebni socialno varstveni zavod za odrasle

Opravlja posebne oblike institucionalnega varstva za odrasle duševno in telesno prizadete osebe.

Varstveno delovni center

Opravlja naloge vodenja in varstva ter organizira zaposlitev pod posebnimi pogoji za duševno in telesno prizadete odrasle osebe.

Dom za otroke

Opravlja naloge institucionalnega varstva otrok in mladostnikov, prikrajšanih za normalno družinsko življenje.

Socialno varstveni zavod za usposabljanje

Opravlja institucionalno varstvo otrok in mladoletnikov z zmerno, težjo ali težko motnjo v duševnem razvoju.

Druge oblike socialno varstvenih zavodov

Pod določenimi pogoji dopušča zakon organiziranje še drugih oblik socialno varstvenih zavodov, kot so: sprejemališča, materinski domovi, svetovalnice, varne hiše, stanovanjske skupine ...

4. ORGANIZACIJE, KI DELUJEJO V JAVNEM INTERESU

Dobrodelne organizacije: so prostovoljne in neprofitne organizacije, ki jih ustanovijo posamezniki v skladu z zakonom ali verske skupnosti z namenom, da bi reševale socialne stiske in težave prebivalcev.

Organizacije za samopomoč: so prostovoljne in neprofitne organizacije, ki jih ustanovijo posamezniki z namenom reševanja socialnih potreb svojih članov.

Invalidske organizacije: so prostovoljne in neprofitne organizacije, ki jih ustanovijo posamezniki v skladu z zakonom, da izvajajo v njih posebne programe in storitve, ki so utemeljeni na značilnostih invalidnosti po funkcionalnih okvarah, ki ogrožajo socialni položaj invalidov. Njihove dejavnosti lahko zajamejo tudi posamezne sestavine dobrodelnosti in samopomoči. (Tomič, 34, 35)

5. ZASEBNO DELO

Zasebnik lahko opravlja socialno varstvene storitve, če izpolnjuje naslednje pogoje:

- ustrezno strokovno izobrazbo (69. ali 70.člen Zakona o socialnem varstvu),
- opravljen strokovni izpit in je pridobil mnenje Socialne zbornice,
- ima najmanj 3 leta delovnih izkušenj na področju, kjer bo opravljal zasebno delo, za katero se zahteva najmanj višješolska izobrazba,
- ni v delovnem razmerju,
- mu ni s pravnomočno odločbo sodišča prepovedano opravljanje poklica,
- ima zagotovljene prostore, opremo in kadre, če tako zahteva narava dela.

Postopek ugotavljanja ali oseba izpolnjuje navedene pogoje za opravljanje zasebnega dela na področju socialnega varstva, se vodi pri ministrstvu, pristojnem za socialno varstvo.

6. KDO OPRAVLJA STROKOVNO DELO V SOCIALNEM VARSTVU

V socialnem varstvu opravljajo strokovno delo, tako javna pooblastila kot socialno varstvene storitve, strokovni delavci in strokovni sodelavci.

Strokovni delavci so: delavci, ki so končali višjo ali visoko šolo socialne smeri in imajo 6 mesecev delovnih izkušenj na področju socialnega varstva ali opravljeno 6-mes. pripravništvo, delavci psihološke ali biopsihološke smeri, pedagoške smeri ali njenih specialnih disciplin, pravne, upravne, sociološke, zdravstvene smeri – smer delovne terapije, teološke smeri z ustrezno specializacijo, imajo 9 mesecev delovnih izkušenj na področju socialnega varstva, ali opravljeno 9-mes. pripravništvo in strokovni izpit iz socialnega varstva. (69. člen ZSV)

Strokovni sodelavci so: delavci, ki opravljajo posamezne socialno varstvene storitve, so končali programe izobraževanja v skladu s posebnimi predpisi, imajo opravljeno 9-mesečno pripravništvo ali 9 mesecev delovnih izkušenj ter strokovni izpit.

Laični delavci: pa lahko opravljajo posamezne socialno varstvene storitve pod vodstvom strokovnih delavcev s prostovoljnim in nepoklicnim delom.

Socialna zbornica Slovenije je najpomembnejše strokovno združenje na področju socialnega varstva, ki skrbi za razvoj, povezanost in strokovni dvig socialno varstvene dejavnosti. Skrbi za izobraževanje, usposabljanje strokovnih delavcev in strok. sodelavcev, za pripravništvo in strokovne izpite, supervizijo, inštruktažno svetovanje, ter druga opravila v zvezi s strokovnim delom socialnega varstva. Sprejema kodeks etičnih načel za delavce v socialnem varstvu, izvaja nadzor nad njegovim izvajanjem in ukrepa v primeru njegovih kršitev.

7. NACIONALNI PROGRAM SOCIALNEGA VARSTVA (NPSV)

- Sprejme ga državni zbor.

NPSV določa:

- osnovna izhodišča in načela razvoja sistema socialnega varstva,
- ključne cilje in strategije za obdobje do leta 2020,
- mrežo javnih socialnovarstvenih storitev in programov,
- opredeljuje način izvajanja in spremljanja programa,
- odgovornost posameznih akterjev na različnih področjih.

Do sedaj je bila sprejeta le Resolucija o NPSV za obdobje 2013 – 2020, ki opredeljuje osnovna izhodišča za razvoj sistema, cilje in strategije razvoja socialnega varstva, določa mrežo javnih soc. var. storitev in javnih soc. var. programov, ter opredeljuje način njihovega izvajanja in spremljanja ter njihovo odgovornost. (Državni zbor jo je sprejel aprila 2013, objavljena v Ur.l. RS, št. 39/2013.)

MDDSZ je sprejelo Nacionalni izvedbeni načrt NPSV za obdobje 2017-2018. Opredeljuje okoliščine in dejavnike, ki določajo njegov okvir, to je gospodarska gibanja, stanje na trgu in demografske razmere.

Opiše pregled stanja glede na tri glavne cilje resolucije ter ključne izzive za obdobje 2017–2018. Prvi cilj resolucije je zmanjševanje tveganja revščine in povečevanje socialne vključenosti socialno ogroženih in ranljivih skupin prebivalstva. Drugi cilj je izboljšanje razpoložljivosti in pestrosti ter zagotavljanje dostopnosti in dosegljivosti storitev in programov. Tretji cilj se nanaša na izboljševanje kakovosti storitev in programov ter drugih oblik pomoči s povečanjem učinkovitosti upravljanja in vodenja izvajalskih organizacij, zagotavljanje večjega vpliva uporabnikov in predstavnikov uporabnikov na načrtovanje in izvajanje storitev.

Sprejetih je bilo še nekaj posebnih nacionalnih programov, ki se nanašajo na posamezne socialne probleme in skupine prebivalstva: Resolucija o nacionalnem programu za preprečevanje nasilja v družini 2009 – 2014, Program za otroke in mladino 2006 – 2016, Strategija varstva starejših do 2010, Program boja proti revščini in socialni izključenosti, Akcijski program za invalide 2007 – 2013.

8. ODGOVORNOST DRŽAVE IN LOKALNE SKUPNOSTI ZA IZVAJANJE SOCIALNEGA VARSTVA

8.1. Odgovornost za socialno varstvo na ravni države

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ) pomeni vrh državne uprave na področju socialnega varstva. Poleg socialnega varstva pokriva še druga področja in je sestavljeno iz:

- Direktorata za delovna razmerja in pravice iz dela,
- Direktorata za trg dela in zaposlovanje,
- Direktorata za družino,
- Direktorata za socialne zadeve,
- Direktorata za invalide, vojne veterane in žrtve vojnega nasilja.

Direktorat za socialne zadeve usmerja izvajanje politike na področju socialnega varstva na nivoju države, skrbi za pripravo zakonodaje s tega področja, daje navodila za operacionalizacijo zakonodaje, nadzira izvajanje zakonskih določil, odloča o podeljevanju koncesij in pooblastil za izvajanje storitev v javnem interesu.

Pomembno vlogo pri uresničevanju politike soc. varstva imajo tudi Skupnost centrov za socialno delo in Skupnost socialnih zavodov. (Tomič, 38)

8.2. Odgovornost za socialno varstvo na ravni občine

Območje občine obsega naselje ali več naselij, ki so povezana s skupnimi interesi in potrebami svojih prebivalcev. Občina mora biti sposobna zadovoljevati potrebe in interese svojih prebivalcev, zato je z zakonom določeno, katere pogoje mora izpolnjevati, da se lahko ustanovi. Izvirne naloge, ki jih opravlja občina, so tiste, ki jih samostojno opravlja in pomenijo lokalne zadeve javnega pomena, ter so določene s splošnim aktom občine ali z zakonom. Sem spadajo tudi naloge na področju soc. varstva in nacionalni programi, pa tudi nekateri drugi državni predpisi. V občini zadovoljujejo občani večino svojih socialnih interesov in potreb, uresničujejo različne oblike soc. varnosti (za otroke, starejše osebe, invalide). Tu se upravljajo skupne zadeve, ki pomembno vplivajo na soc. varnost posameznika, družine ali večje skupine prebivalcev, kar pomeni tudi odgovornost občine, ki jo uresničuje preko svojih organov in strokovnih služb. Občina mora svojo socialno funkcijo vgraditi v svoje razvojne načrte in programe. (Tomič, 38, 39)

Občine se lahko povezujejo v Skupnost občin Slovenije. Uspešna projekta za občine sta projekt Občina po meri invalidov in Otrokom prijazno Unicefovo mesto. V občini je pomembno tudi delovanje invalidskih in humanitarnih organizacij, ki s svojimi programi dopolnjujejo delovanje in programe javnih služb. Pomembni so tudi programi za samopomoč, ki tudi pomenijo dopolnitev strokovnega dela, ter se z njimi razrešujejo stiske in zadovoljujejo posebne potrebe posameznika ali skupine.

(Tomič, 39, 40)

Uporabljena literatura in viri

- Tomič, Zora (2009): Kaj je socialna država, Doba Epis, Maribor.
- Zakon o lokalni samoupravi, Ur. l. RS, št. 94/07 – UPB2, 76/08, 79/09, 51/10, 40/12 – ZUJF, 14/15 – ZUUJFO, 11/18 – ZSPDSLS-1 in 30/18.
- Zakon o socialnem varstvu, Ur. l. RS, št. 3/2007 – UPB2, 23/07, 41/07, 39/2016, 29/17, 54/17, 21/18-ZNOrg, 31/18 – ZOA-A in 28/19.